

**ЧЕРКАСЬКИЙ РАЙОННИЙ БУДИНОК
ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ**

**Відкрите заняття інструментального
ансамблю "Троїсті музики"**

**Робота над засобами музичної
виразності і визначення їх ролі
у музичних творах**

Керівник: Камінський Олег Юрійович

2016

Дата:	25.11.2016
Тема:	Зв'язок музики з іншими видами мистецтва
Мета:	<p>навчальна: – вдосконалення навичок і вмінь, необхідних для ефективного сприйняття і передачі музичних творів; узагальнення уявлень про взаємозв'язки та взаємопроникнення музики, літератури, образотворчого, хореографічного, вокального, кіномистецтва, сучасних комп'ютерних жанрів;</p> <p>розвиваюча: – розвиток емоційно-чуттєвої сфери; творчих здібностей;</p> <p>виховна: – виховання емоційно-ціннісного ставлення до різних видів мистецтв; естетичного смаку, духу колективної творчості.</p>
Методи:	<p>словесні: бесіда, розповідь, пояснення; – наочні: демонстрація фрагментів кінострічки, презентація комп'ютерної гри, ілюстративний матеріал; – практичні: виконання музичних, вокальних, поетичних творів, хореографічного етюду, інтерактивні вправи та завдання; – методи стимулювання інтересу до навчання: метод емоційної драматургії; створення ситуації підвищеного інтересу, створення ситуації успіху, створення ситуації моральних переживань; прийоми зіставлення, порівняння, аналізу, узагальнення; – методи виховання: емоційний вплив, переконання, стимулювання</p>

	діяльності.
Міжпредметні зв'язки:	з літературою (проза, поезія), образотворчим, хореографічним, вокальним мистецтвом, кінематографом, комп'ютерними іграми.
Тип заняття:	інтегроване, комбіноване.
Вид заняття:	урок-дослідження.
Обладнання:	мультимедійна система, відеопрезентація, відеозапис фрагментів кінострічок, комп'ютерної гри; мольберт.
Форма:	зведена репетиція.
Прогнозований результат:	вдосконалення навичок і вмінь вихованців, необхідних для повноцінного сприйняття та передачі виконуваних музичних творів; ❖ ознайомлення з розмаїттям навколишнього світу музики, що оточує нас, з його зв'язками з іншими видами мистецтв; ❖ набуття навичок дослідницької роботи, самостійної творчої діяльності.
Кількість дітей:	16 осіб (12-14 років)
Тривалість уроку:	90 хвилин

План заняття			
1.	Організаційний момент	2 хв.	
2.	Вступна бесіда, мотивація	5 хв.	
3.	Основна частина	20 хв.	
4.	Подання нового матеріалу	<i>теоретична частина</i>	15 хв.
		<i>практична частина</i>	40 хв.
5.	Підведення підсумків	5 хв.	
6.	Домашнє завдання, прощання з учнями	3 хв.	

Хід заняття

1. Організаційний момент

Організаційний момент: перевірка готовності вихованців до заняття, концентрація уваги.

Повідомлення теми та мети заняття.

Актуалізація опорних знань.

2. Вступна бесіда, мотивація

Керівник гуртка: Я радий бачити вас, дорогі друзі, на занятті. Сьогодні, як завжди, головною його героїнею буде Музика. І ми з вами зараз спробуємо не тільки вдосконалити навички та вміння, котрі потрібні виконавцям для повноцінного сприйняття і передачі музичних творів, а й дослідити багате розмаїття навколишнього музичного світу, а також поміркувати про зв'язки музики з іншими видами мистецтв: літературою, кіно, образотворчим, хореографічним, вокальним мистецтвом, сучасними комп'ютерними жанрами. І, я впевнений, це допоможе нам більш повно та виразно доносити до глядачів задуми композиторів, власні думки і почуття – а, отже, виконувати музичні твори більш професійно.

Звідки ж береться музика?

(Відповіді вихованців)

Чим є музика для композитора?

(Відповіді вихованців)

Звідки ж ці думки і почуття беруться?

(Відповіді вихованців)

Керівник гуртка: Дійсно, не тільки музичні твори, а й художні твори всіх інших видів мистецтв, і навіть комп'ютерні ігри походять від єдиного джерела. Джерело це – саме життя. Щоб дійсно зрозуміти справжній витвір мистецтва необхідно перейнятися його змістом, усвідомити, на якому життєвому ґрунті він виник. Коли людина бере до рук перо, пензель або лист нотного паперу, це означає, що вона хоче поділитися з іншими своїми

почуттями, таємницями, відкриттями. Щоб зрозуміти сенс мистецьких творів, відчуті їх емоційний вплив, необхідно проявити чуйність і увагу, бути уважним у спостереженнях, знати особливості мови, притаманної кожному з видів мистецтв, якою і передається авторський задум. Музика володіє величезною силою, і багато композиторів прагнули виразити її засобами стан власної душі. Це мистецтво не старіє, і воно буде жити стільки, скільки буде існувати людство. Немає на землі такої людини, яка не любила би музику: класичну, сучасну, серйозну, легку, естрадну. Як ви думаєте, друзі, за що ж ми її любимо, нашу музику?

Відповіді вихованців

Керівник гуртка: Дійсно, ми любимо її за те, що вона разом із нами радіє і плаче, переживає та захоплюється. За те, що музика єдина з усіх мистецтв дуже тонко передає почуття і переживання людини. Хтось колись сказав, що твір будь-якого мистецтва буде досконалим настільки, наскільки він буде наближеним до музики.

3. Основна частина

Керівник гуртка: Ми спробуємо дослідити багатство музичного світу навколо нас, а також будемо міркувати про зв'язки музики з іншими видами мистецтв. Література і музика, слово і музика, поезія і музика – великі мистецькі стихії. Протягом багатьох століть вони безперервно взаємодіють, нерідко сперечаються, борються, приходять до згоди і порозуміння. Їх зіткнення і примирення народжують шедеври: пісні, романси, опери. Поетичний текст може надати музиці нового звучання, а музика може наповнити вірші особливим змістом: вони стають багатшими на відтінки почуттів, темброве забарвлення, і глибшають. Прослухайте у виконанні Ніни Тараненко поезію Спиридона Черкасенка

«Ой чого ти, дубе».

Виконання поезії С. Черкасенка «Ой чого ти, дубе»

Керівник гуртка: Ми з вами виконаємо музичну версію цієї поезії. Для того, щоб зіграти її вдало, ми спробуємо перетворити на музичні образи наші почуття, що виникли від поетичного твору.

Загальні вимоги до роботи над виконанням п'єси:

– *передача художнього образу засобами музичної виразності (динамічні*

відтінки, звуковедення, фразування);

– *вміння грати по руці диригента (агогіка);*

– *кульмінація твору – 7 цифра.*

Виконання оркестром музичного твору

«Ой чого ти, дубе» в обробці комп. Васильченка

Керівник гуртка: Подумайте, чи кожна поезія може стати основою музичного твору?

Відповіді вихованців

Керівник гуртка: Правильно, не кожен поетичний твір може стати основою музичного твору – для цього він має бути особливо мелодійним і ритмічним та складатися зі слів, що легко співаються. Творчість композитора перетворює вірші на музичний твір, і таким чином поезія стає частиною музики.

Вірші багатьох поетів стали поетичною основою музичного твору.

В репертуарі нашого оркестру є п'єса «Біля калини плакала мати».

Але існує й така пісня, і вона дуже лірична. Ви її зараз зможете почути у виконанні керівника фольклорного колективу «Барвінок» Ірини Сергіївни Квітки – і навіть будете їй акомпанувати. Нагадаю, що виразне виконання вступу допоможе налаштувати співака на характер даної пісні.

Загальні вимоги до роботи над виконанням пісні:

– *робота над ансамблем між оркестром та вокалістом;*

– *передача художнього образу засобами музичної виразності (динамічні*

відтінки, звуковедення, фразування);

– *збалансоване звучання оркестру;*

– *вміння грати по руці диригента.*

Виконання пісні «Біля калини плакала мати»

вокалістом у супроводі оркестру

Керівник гуртка: Музика – душа танцю. Жоден танець не може існувати без музики, адже саме синтез руху і музичного мистецтва подарував людству хореографію. Будь-який хореографічний твір будується на основі музичного твору: симфонічного твору, п'єси для оркестру народних інструментів, фортепіано – і у всіх зазначених вище випадках хореографічний твір має розкривати музичний матеріал через хореографічні образи. Саме

музика підсилює виразність жестів і рухів танцюристів. Я пропоную вам подивитися хореографічну композицію, створену вихованкою нашого колективу Софією Чумак. Їй було запропоновано на музичному матеріалі п'єси «Прекрасна гора» за допомогою асоціативного мислення і власного хореографічного досвіду відобразити всі особливості китайської музики відповідними рухами.

Ваше завдання, друзі, не тільки виконати цю п'єсу, пам'ятаючи про те, що мистецтво акомпанементу дуже складне, але і спробувати вловити, чи відповідає хореографічний текст характеру даного музичного твору.

Загальні вимоги до роботи над виконанням п'єси:

- чіткий ритм;
- часта зміна розміру 4/4; 3/4;
- якість тремоло у групі домр;
- синкопований ритм;
- передача художнього образу засобами музичної виразності (динамічні відтінки, звуковедення, фразування).

Виконання хореографічної композиції

на тему п'єси «Прекрасна гора» комп. Д. Нацагдорж

Обговорення

Керівник гуртка: Зв'язок між музикою, поезією і танцем безперечний та очевидний. Тим не менш, музика і образотворче мистецтво утворюють більш складний союз. Мелодії зазвичай викликають у слухача певні думки і почуття, народжують спогади, котрі перетворюються на смутні або ясні образи – і цю картину можна зобразити. У доброго митця навіть сама картина набуває музичності, а з полотна, написаного ним, наче ллється музика. Багато спільного між музикою і живописом ми знайдемо навіть серед термінології, уживаної музикантами і художниками. Наприклад, і ті, й інші, говорять про тональність, колорит, забарвлення полотен і музичних творів. Ми з вами вже обговорили спільні риси музики і живопису. Які ж спільні риси ви можете зараз назвати?

Відповіді вихованців

Керівник гуртка: По-своєму яскравими бувають «музичні пейзажі». Які тільки кольори, відтінки, переливи інколи можна «побачити» у музиці! Ми з вами виконуємо один із «весняних»

музичних пейзажів: «Веснянку» композитора Ігоря Шамо. Давайте спробуємо назвати ті слова, що допоможуть нам розповісти про весну.

Відповіді вихованців

Керівник гуртка: А зараз ми наче художники «розфарбуємо» ці слова. Ви правильно сказали про сонце, бо саме від нього й починається тепло, все вертається до життя, починає рости, розвиватися. А якого воно кольору?

Відповіді вихованців

Сонце: жовте, помаранчеве, тепле, яскраве, ласкаве.

Небо: блакитне, синє, безкрає, чисте, бездонне, волошкове, прозоре, безхмарне.

Струмочки: прозорі, веселі, дзвінкі, життєрадісні, галасливі.

Первоцвіти: жовті, білі, ніжні, тендітні, боязкі.

Керівник гуртка: Навесні у людей буває схвильований та радісний настрій, спрямований до сонця, сподівань, щастя. Весна наповнює нас світлими ліричними почуттями. А музика може передати всю ніжність, неповторність, чарівність цієї чудової пори. Приступаємо до роботи над п'єсою «Веснянка» композитора Ігоря Шамо. Ця музика відкриває нам картину, як красуня-весна сплітає прекрасний вінок із тендітних і неповторних квітів-звуків. Вона причаровує нас рухом – ми майже відчуваємо, як весняний вітерець виконує свій казковий танець. Давайте зіграємо цей музичний твір, розфарбувавши його ніжними весняними барвами.

Загальні вимоги до роботи над виконанням п'єси:

– ритмічна точність;

– якість тремоло у групі домр;

– передача художнього образу засобами музичної виразності (динамічні

відтінки, звуковедення, фразування);

– зміна розмірів і темпів;

– виконання хроматичних ходів у групі басів.

У виконанні оркестру звучить музична п'єса «Веснянка» – друга частина

української сюїти композитора І. Шамо

Керівник гуртка: Замисліться, а чи важлива музика у кіномистецтві?

Відповіді вихованців

Керівник гуртка: Дійсно, музика відіграє значну роль у кіно. Вона завжди допомагає розуміти і переживати події кінострічки: сумує, радіє, дивується і захоплюється разом із акторами на екрані; музика буває ніжною, граціозною, грізною, серйозною, веселою. З історії кіномистецтва нам відомо, що на початку ери кіно усі стрічки були німими, але не беззвучним. За роялем біля екрану знаходився музикант-тапер. Він працював без пауз, від першого кадру до останнього. Окремі епізоди картини підказували характер музики: якщо на екрані герой із героїнею танцюють – можна зіграти модний тустеп, йдуть вишикувані солдати – тапер грає марш. Словом, піаніст повинен був стати точним синхроністом. У його розпорядженні були дві руки, розбитий рояль – і ані секунди не залишалося на муки творчості.

До цього дня можна отримати задоволення від перегляду фільмів німого кіно – ми і зараз можемо уявити, як це було тоді.

Демонстрація фрагменту німої кінострічки

за участю Чарлі Чапліна у супроводі озвучування тапером

Керівник гуртка: Аж ось герої заговорили, а роль музики у кіномистецтві не зменшилася. В озвучених фільмах музика – це чудовий спосіб характеристики всієї дії і окремих її героїв. Вдало складена музика до фільму є ще одною важливою дією особою – актором, якого не можна побачити серед титрів, але без якого фільм перестає бути повноцінним. Ми говоримо «Пірати Карибського моря» і, звичайно ж, відразу уявляємо бравого капітана Чорної Перлини, Джоні Деппа, а також чуємо музику. Я просила вас з'ясувати, а хто ж насправді є автором музики до цього фільму?

Вихованець: Я з'ясував, що музику до кінострічки «Пірати Карибського моря» написав не Ганс Ціммер, як багато хто помилково вважає, а німецький композитор Клаус Бадельт. Музику мав писати Алан Сільвестрі, але через творчі розбіжності з продюсером його було замінено на Ганса Ціммера. Він же, у свою чергу, передав проект своєму німецькому колезі, а сам залишився тільки у ролі музичного продюсера.

Керівник гуртка: Часом те, що народжується в екстремальних умовах, перетворюється на шедевр. Зараз ми зіграємо знамениту мелодію з кінострічки «Пірати Карибського моря».

Загальні вимоги до роботи над виконанням п'єси:

– поліметрія;

- ритмічна точність;
- якість тремоло у групі домр;
- передача художнього образу засобами музичної виразності (динамічні відтінки, звуковедення, фразування);
- вміння грати по руці диригента.

У виконанні оркестру звучить музична тема кінострічки «Пірати Карибського моря»

Керівник гуртка: Література і музика не ілюструють одна одну. Вони по-різному зображують світ, доповнюючи, збагачуючи і підсилюючи наші переживання. Музика нерідко стає сюжетною основою прозового твору, а іноді навіть виступає головною діючою особою. Так сталося з музикою до кінострічки «Два капітани», яку було поставлено за романом Веніаміна Каверіна. Багато хто з вас, хлопці, читав книгу, дивився фільм. Будь ласка, поділіться своїми враженнями.

Відповіді вихованців

Керівник гуртка: А зараз ми зіграємо прекрасну мелодію, котру написав композитор Євген Петров.

Загальні вимоги до роботи над виконанням п'єси:

- ритмічний ансамбль;
- ритмічна точність;
- у групі домр звернути увагу на штрих легато в третій цифрі;
- 4-а цифра – кульмінація твору;
- передача художнього образу засобами музичної виразності (динамічні відтінки, звуковедення, фразування);
- вміння грати по руці диригента.

У виконанні оркестру звучить увертюра до фільму «Два капітани» комп. Є. Петрова

Керівник гуртка: У сучасних комп'ютерних іграх звукове оформлення посідає найважливіше місце. Звичайно, приємно бачити на екрані якісну картинку, але у той же час величезну роль у створенні атмосфери відведено музиці, звуку. Це раніше музика в комп'ютерних іграх була лише заставкою, фоном, не більше – а зараз це цілий напрям. Давайте спробуємо дізнатися, чому музика набула такого високого статусу в комп'ютерних іграх?

Вихованець: Сьогодні автори комп'ютерних ігор дуже ретельно підходять до створення атмосфери ігрового всесвіту. А правильно

підібрані треки допомагають зануренню гравців до певної епохи, будь то вісімдесяти роки або початок нульових. І завдяки музиці ти відчуваєш той період історії, у якому відбуваються події.

Вихованець: Ще одне завдання музики в комп'ютерних іграх – викликати певні емоції: радість, страх або смуток, відповідно до характеру сцени й жанрових особливостей гри.

Керівник гуртка: А тепер я пропоную вам висловити вашу думку з питання улюблених мелодій до відеоігор у формі блиц-інтерв'ю з умовною назвою «Гра, котру я люблю завдяки музиці».

Відповіді вихованців

Керівник гуртка: Завдяки вашим захопленням комп'ютерними іграми в репертуарі нашого оркестру з'явилася сюїта «Стародавній сувої» в 4-х частинах, яка є темою однойменної гри.

Загальні вимоги до роботи над виконанням п'єси:

1 частина:

- ритмічний ансамбль у групі домр;
- динамічні відтінки, звуковедення, фразування;
- вміння грати по руці диригента;

2 частина:

- ритмічна точність;
- для відтворення характеру баталії звернути увагу на твердість звуковидобування;
- основна складність – постійна зміна метру, поліритмія у групі домр;
- група домр виконує 13 цифру у швидкому темпі.

3 частина:

- динамічні відтінки, звуковедення, фразування;
- тремоло у групі домр;

4 частина:

- ритмічна точність;
- точний вступ голосів у 1- й цифрі;
- якісне тремоло при виконанні довгих тривалостей;
- фінал твору – виконання щільним звуком.

У виконанні оркестру звучить сюїта

«Стародавній сувої» комп. Дж. Соула

6. Підведення підсумків. Рефлексія

Керівник гуртка: Ось і закінчується наша зустріч із прекрасною музикою, котра подарувала нам усім хвилини насолоди від творчості, допомогла виразити наші почуття. Пропоную вам написати сенкан, присвячений Її величності Музиці. Нагадаю, що сенкан у перекладі з французької мови означає «білий вірш». Він складається з 5 рядків. Рима і ритм для сенканів необов'язкові. Завдання сенкану: узагальнити інформацію та висловити своє ставлення до неї.

1. Перший рядок – це слово, що називає тему. Найчастіше це іменник. У нас це будуть слова «поезія», «пісня», «танок», «кіно», «картина».
2. Другий рядок – опис теми, котрий має складатися з двох слів – прикметників. Вам потрібно написати два прикметники, що відображають сутність теми.
3. Третій рядок називає дію, пов'язану з темою, і складається з трьох дієслів.
4. Четвертий рядок – це фраза з 4-5 слів, яка виражає особисте ставлення до теми і почуття, пов'язані з темою.
5. Останній рядок – лише одне слово, але у ньому повинна відобразитися сутність теми. Цей рядок має бути своєрідним підсумком. У нашому випадку це слово «Музика». Наведу вам приклад сенкану:

Пісня

Лірична. Чарівна.

Звучить, хвилює, летиться.

Проникає до мого серця.

Музика

Розділіться на міні-групи. Отримайте завдання.
А тепер, друзі, спробуйте написати свій сенкан.

Виконання роботи

Керівник гуртка: Ну що ж, роботу над створенням сенканів завершено. Прочитайте, що у вас вийшло.

Вихованці читають варіанти сенканів

Керівник гуртка: Підводячи підсумки уроку ми можемо говорити про те, що гарна музика взаємодіє з іншими видами мистецтва: літературою, кіно, образотворчим, хореографічним, вокальним мистецтвом, сучасними комп'ютерними іграми, і дозволяє нам долучитися до прекрасного. Це заняття ще раз показало нам, що музика є одним із найбільш емоційних видів мистецтва. Вона може приголомшувати, дивувати, привертати до себе увагу. І нам, музикантам, дуже важливо правильно й образно грати найрізноманітнішу музику, відображаючи її зміст. Але в досконалості немає меж. Нам ще багато треба працювати над злагодженим звучанням, прислухатися один до одного, розвивати акторську майстерність для передачі образного змісту твору. Ми з вами маємо постійно самовдосконалюватися аби виконання наших номерів завжди було яскравим.

7. Прощання з учнями

А на сьогодні із поставленими завданнями ви впоралися. Дорогі музиканти, я бажаю вам всім не залишатися байдужими, слухати і чути, любити, насолоджуватися і схилитися перед прекрасною і неповторною Музикою. Дякую вам всім, заняття завершено.

Визначення учнів, які були уважними і старанними під час усього уроку.

Відмітити роботу учнів, які не все зрозуміли.

Використані джерела:

1. Бурова А.В. Интегрированный урок музыки и изобразительного искусства по теме «Музыкальный пейзаж»: [Электронный ресурс]. –

Режим доступа: <http://festival.1september.ru/articles/634601/>

2. Козина С.Ю. Литература и музыка. Их связь и взаимодействие: [Электронный ресурс]. – Режим доступа:

<http://www.openclass.ru/node/305801>

3. Конспект урока «Роль музыки в кино и на телевидении»: [Электронный ресурс]. – Режим доступа:

<http://www.afmi.ru/pourochnye-razrabotki/rol-muzyki-kino.html>

4. Музыка и другие виды искусства. Образы в живописи и музыке:

[Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://musicfantasy.ru/materials/obrazy-zhivopisi-v-muzyke>

5. Паленая Е. В. Музыка в кинофильмах: [Электронный ресурс]. – Режим

доступа: <http://festival.1september.ru/articles/591452/>

6. Музыка в компьютерных играх: [Электронный ресурс]. – Режим

доступа: <http://kanobu.ru/articles/muzyika-v-kompyuternyih-igrah-367268/>

7. Пираты Карибского моря: [Электронный ресурс]. – Режим доступа:

<http://igry-s-razumom.ru/tag/biografiya>

9. Пушкин и Глинка – реферат: [Электронный ресурс]. – Режим доступа:

<http://pushkiniada.ru/referat/079.html>

10. Синтез музыки и живописи. Реферат: [Электронный ресурс]. – Режим

доступа: <http://ru.referatus.com.ua/kultura/sintez-muzyki-i-zhivopisi/>

